

alleen staande in de schaduw. Na twee uur afkwasten met zuiver water de beestjes zien weg te halen en elke veertien dagen deze behandeling herhalen.

Tenslotte nog iets over de vele soorten. Lastig die Latijnsche namen en nog lastiger, een goeden Hollandschen naam ervoor te vinden! De meest passende zal ik opnoemen. De Phyllo- of Blad-cactus noemde ik reeds. Het wordt een groote plant met prachtige bloemen in verschillende kleuren. Evenzeer is een beste bloeier de Epiphyllum of Duimledencactus, die reeds omstreeks Kerstmis met lilarose hangende bloemetjes in groot aantal zich tooit. De Mammillaria's of Dwerg, ook Zoden-cactus genoemd, kunnen we tevens tot de goede bloeiers rekenen. De kogelronde Echinopsis of Bolcactus bloeit tamelijk, de Echinocereus of Grijsaardcactus evenzeer. De Echino, ook wel Spinnencactus genoemd, behoort al evenmin tot de rijke bloeiers, terwijl het langst op bloemen laten wachten de Cereus of Zuil- en de Opuntia of Schijfcactussen. Vooral de laatste kan groote planten vormen! Heel weinig bekend zijn de Astrophytum of Ster-cactus en de Rhipsalis, wel eens Mistletoe-cactus genoemd, die om hun bloeiwijze niet te versmaden zijn.

G. P. Bronkhorst



## „DE WEESKINDERZIEKTE IN 1566”

Onder bovenstaanden titel trof ik een artikeltje aan — 't is van de hand van G. van Roekel en 't staat in het nr van 6 Juli 1940 van het Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde — zóó opmerkelijk, dat ik er hier gaarne iets uit overneem. 't Is, meen ik, als gebeurtenis weinig bekend, het ziekteverschijnsel namelijk.

De stichting van het Burgerweeshuis te Amsterdam, zooals men weet aan Haesje Claesd., een rijke poortersdochter, toegeschreven, bleek in een niet geringe behoefte te voorzien. Er zullen in dien tijd, toen 't overal hier te lande reeds giste, stellig veel onverzorgde menschen, ouden van dagen, en ook kinderen, zijn geweest. Hoe dit zij, het Weeshuis van Haesje Claesd. liep vol, zóó zelfs dat de fondsen te kort schoten. Dit heeft later aan Vondel de regels in de pen gegeven:

„Wij groeien vast  
„In tal en last,  
„Ons Tweede Vaders klagen  
„Ay, ga niet voort  
„Door deze poort,  
„Of help een luttel dragen.”

Dit beteekent dat de „Tweede Vaders,” de Regenten van 't Weeshuis, soms niet meer wisten hoe zij de eindjes aan elkaar moesten knopen. Maar de geldzorgen waren, althans in dat jaar 1566, de ergste nog niet. Er brak onder de weeskinders een soort geestelijke epidemie uit. Wat het eigenlijk geweest is weet niemand. Laurens Reael zegt er van in zijn kroniek dat „70 knechjens en meykens onder de arme weeskinderen van Amsterdam met den boosen geest beswaart wierden, door welke men sacht en hoorde veel wonderwerken.”

Wat uitvoeriger is de geschiedschrijver Pieter Cornelisz. Hooft; hij geeft op zijn wijze een ziektebeeld; ik zeg: op zijn wijze, want de geest des tijds bracht toen nog mee dat men ter verklaring van het geheimzinnige in eerste instantie bij de heksery terecht kwam. De heks, of wie er voor gehouden werd, had een breeden rug; was iemand „betooverd,” welnu, dan was verder onderzoek overbodig. Het onderzoek van den patiënt dan; een rechterlijke instructie tegen een of ander onguur of zonderling besje, kwam er voor in de plaats. Van medisch werd de zaak op juridisch terrein geschoven. Waarmede de lijder zelf natuurlijk weinig was gebaat. Een zielszieke geneest niet door het feit dat men de persoon die hem zou „behekst” hebben, aan de waterproef of de vuurproef onderwerpt, of te Oude-water op de schaal zou zetten in de vermaarde Heksenwaag.

Maar Hooft beschrijft de verschijnselen dezer vreemde ziekte althans tamelijk brped. „De arme weezen,” zoo zegt hij, „zijn mit zoo naar en bijster een quale bezogt geweest, dat een mensch 't haer te berge staet van daeraen te denken, want een groot deel kinderen, bezeten met booze geesten, werd niet alleen in velerlei wijze geplaaght en gepijnicht, zulks dat 't na hun bevrijding al hun leven aanhing, maer zij klauterden als katten bij de wanden op, gaven gezichten zoo helsch en ave-rechts, dat de mannelijkste harten schenen te kwijnen; wisten zelfs uitheemsche talen te spreken.”

In een boek, later uitgegeven, welks auteur de schrijver van het artikeltje niet noemt, zijn de ziekteverschijnselen nog sterk verergerd: „Zij wierpen vingerhoeden, spelden en naalden ter keele uit; zij klopten en raasden aan de deuren van zekere vrouwen, die men voor tooveressen uytkreet. Zij hadden een zoo vrees-



Cacteeënzoeker in zijn jachtgebied.



lijk en helsch gezichte dat yder daaraf grouwde."

Het schijnt de verwilderde gelaats-uitdrukking der kinderen te zijn geweest, welke in bijzondere mate de aandacht trok.

We willen hopen dat de jonge stakkers, gedurende de tweejarige verpleging welke hun ziekte eischte, met wijsheid en inzicht zijn verzorgd. Het vreemde verschijnsel bleef tot het Amsterdamsche Burgerweeshuis beperkt, daar buiten kwamen geen gevallen voor, en 't heeft zich in de geschiedenis ook niet meer herhaald. Wat men er nu van zeggen moet? De geschiedschrijver Wagenaar spreekt van vallende ziekte en hallucinatie; de auteur van het artikeltje, Dr Van Roekel, denkt aan een soort godsdienstwaanzin, „waaraan de godsdienstige woelingen in dien tijd stellig niet vreemd zijn geweest." Ik denk dat voor dit laatste wel iets te zeggen valt, al is het spuwen „ter keele uit" van „vingerhoeden, spelden en naalden" er natuurlijk niet mee in verband te brengen. Doch men moet bedenken: er is in dien godsdienstig fel bewogen tijd, en ook veel later nog, juist veel later, toen de Reformatie hier haar beslag had gekregen, en de Synode van Dordrecht verder den weg aanwees, zoo ontzaglijk veel getwist. 't Is allermint dat ik er den spot mee zou willen drijven, maar het redekavelen over de zwaarste stukken hield niet op, nooit en nergens, — tot in het vredige roeffje van de trekschuit nam men ze mee, — en er zal wel nimmer een middagmaal met smaak en in rust genoten zijn, wanneer de

huisgenooten niet volkomen eender dachten.

Wanneer men nu de „disputen" uit die tijden eens ter kennis neemt, dan wordt men, ik moet het zeggen, bedroefd weinig gesticht, zo scherp en heftig ging het er meestal toe. In zijn ijver om een „tegenstander," die al spoedig „ketter" heette, te overtuigen, werd naar het wapen van het woord gegrepen op een wijze welke geenszins te verdedigen valt.

En als het er dan in de gezinnen zoo heet op los ging... dan zaten daar de kinderen bij. 't Zij dat vader de fiolen zijns toorns over afwezigen uitgoot, over predikanten bijvoorbeeld, die zijns inziens te lau waren in 't bestrijden van wat hij als dwalingen zag, 't zij dat hij met een buur of verwant persoonlijk slaags raakte. Hoe verderfelijc moet de invloed van dit redetwisten op de jonge gemoederen zijn geweest! Wat wij slechts met heiligenschroomkunnen zeggen, omdat het zulke teere dingen betreft, werd niet zelden botweg eruit gegooid in allesbehalve kiesche taal. En een kind kan zoo iets niet verwerken; juist als het zaad der godsvrucht in zijn hartje is gelegd, kan het geen twist en gekijf in overeenstemming brengen met datgene wat bij hem tot groei en ontwikkeling moet komen: het geloof in den Heiland en Zaligmaker. Er klopt iets niet, en hij is nog niet rijp en wereldwijs genoeg om te denken: „laat ze maar praten." Is het dan wonder, dat zwakke en teedere geesten aan 't dwalen werden gebracht?

Hendrika Kuyper-Van Oordt

## DE DOOD

„De laatste daad mijns levens zal zijn, dat ik leere dit leven af te sterven en voor het toekomstige geboren te worden."

J. A. Comenius

**M**aar dokter, hoe kunt u nu in deze dagen spreken over een dergelijk somber onderwerp? Zijn de omstandigheden voor velen onzer al niet droevig genoeg?

En openhartig luidt mijn antwoord op deze vraag, gesteld door mijn geachte lezers en lezeressen:

Ja, ik wil over dit onderwerp met u praten, juist nu. Niet om uw gedachten te verzwaren, doch daar het mijn meening is, dat een juiste houding tegenover deze ernstige, dus niet

sómbere, gebeurtenis, den mensch kan verheffen boven de sfeer van droefheid en gelatenheid, ook al blijft de smart over het geleden verlies en het laatste afscheid. Echter ben ik ervan overtuigd, dat het overgrote deel van den lezerskring van ons blad reeds uit het geloof de sterkte en den troost weet te putten die de Evangeliën en de bijstand der geloovigen ons rijkelijk bieden.

Het leven op aarde moet nu eenmaal eindigen met den dood. Aan dit gebeuren zoo nu en dan een overpeinzing te wijden is zeer zeker een christenplicht. Voor den christen ligt immers mede de groote blijdschap in het verschiet, omdat de broosheid des levens nietig is, ver-

geleken bij het woord: „Vrees niet, Ik heb den dood overwonnen" en „Wie het leven verliest om Mijnen wille, die zal het vinden."

In de natuur zien wij, hoe de rups zich, na tot wasdom te zijn gekomen, inspint, een cocon vormt en hoe zich dan in het schijnbaar doode celletje een geheel ander diertje ontwikkelt, dat op 'n stralenden zomermorgen de wanden van zijn gevangenis doorbreekt, even de vleugeltjes laat drogen, ze dan laat trillen op het koeltje, dat waait en vervolgens als een elegant, fraai gekleed juffertje de ruimte binnenzweeft, om naar hartelust van het leven te genieten. Bloemen, honing, warmte, zonneschijn. Reeds vroeg grepen dichters naar dit prachtige zinnebeeld van ons leven.

Ook bij de dieren, die hun winterslaap houden, zien wij iets dergelijks, hoewel niet zoo poëtisch en lieflijk, naar ons begrip, als bij de rups.

Verschillende amphiëen, reptielen, insecten, zooals de kikvorsch en de slang, trekken zich terug en slapen in. Wanneer we deze dieren dan zouden vinden, zou het blijken, dat zij schijnbaar gestorven zijn. De lichaamstemperatuur is sterk verlaagd, het hart klopt bijna onmerkbaar.

Indien wij hen aan warmte of zonnestraling zouden blootstellen, zouden zij spoedig bijkomen en ons kunnen bewijzen, dat de levensorganen nog tot werkzaamheid kunnen worden gebracht.

Ook bij den mensch doen zich wel eens gevallen van een dusdanigen toestand voor, waarbij wij dan spreken van „schijndood." Er zijn gevallen geweest, waarbij een dergelijke patiënt wekenlang nauwelijks ademde en het kloppen van het hart bijna niet meer waarneembaar was. Deze menschen hebben in dien toestand een zeer lage temperatuur; en slechts een thermometer, die diep in de mondholte wordt gestoken, geeft dan eenige aanwijzing omtrent den warmtegraad.

Houdt men de hand van een schijnbaar doode in een donker vertrek tegen het licht, dan is het rozig doorschemeren van de vingerhuid een bewijs, dat het leven nog niet geweken is. Bij een gestorvene is dit niet het geval. Ook wanneer er bepaalde teekenen van ontbinding zijn, zooals donkere vlekken en zeker wanneer er een lijkenlucht merkbaar is, bestaat er geen twijfel omtrent het verscheiden.

De wetgever heeft den geneesheer de doodschouw opgedragen, zoodat elke vrees voor schijndood overbodig is. Door conscientieuze ver-